

Prikaz knjige: 3 eseja o drevnim civilizacijama

Book review: 3 Essays on Ancient Civilization

dr. sc. Daniel Tomić, izv. prof.
Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Preradovićeve 1, 52100 Pula
dtomic@unipu.hr

Prikaz knjige / *Book review*

UDK / UDC: 930.85(3)(048)

Primljeno / Received: 27. ožujka 2019. / March 27th, 2019.

Prihvaćeno za objavu / Accepted for publishing: 08. travnja 2019. / April 8th, 2019.

Autor knjige: Soumitra Sharma, profesor emeritus

Izdavač: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Tisak: Sveučilišna tiskara d.o.o., Zagreb (2018)

ISBN: 978-953-7320-67-6

U nastojanju da pokaže kako su se epistemološki problemi u povijesnom kontekstu artikulirali i kako su se razvijale najznačajnije civilizacije u odgovarajućim intelektualnim kontekstima, profesor emeritus Soumitra Sharma, zadao si je popuniti veliku prazninu u znanju svakodnevnog čovjeka o društvenoj, a time i povijesnoj evoluciji ljudske civilizacije. Moguće da je motivacija za ovom knjigom posljedica predrasuda koje proizlaze iz filozofsko –religijsko-ekonomske zbilje te političko-publicističkih stajališta i emocija, odnosno (ne) znanja prema ljudskoj povijesti. Vjerujem da poanta ove knjige nije potraga za istinom iako bi se iz pojedinih tvrdnji i filozofske konotacije to moglo zaključiti. Naglasak nije vidljiv toliko u potrazi za istinom koliko u potrebi za kritičkim preispitivanjem ljudske povijesti i njezinih začetaka. Sharma ovom knjigom, eklektično pronalazi i objašnjava međuzavisnost povijesti, religije i filozofije u najširem mogućem društveno-ekonomskom kontekstu, sugerirajući kako je u ljudskoj civilizaciji, u sustavu napretka temeljenom na kontinuitetu, jedina konstanta zapravo ljudsko ponašanje. No unatoč tome, koliko god budućnosti okrenuta civilizacija želi okrenuti leđa i prekinuti veze s „nazadnom“ prošlošću, ona se uvijek vraća svojim istinskim (povijesnim) korijenima, društvenoj (religijskoj) svijesti i (filozofskim) idejama iz kojih je ponikla. U novijim se radovima Soumitra Sharma bavio proučavanjem povijesti ekonomske misli kao i metodološko-filozofskim pitanjima pa možemo reći da su njegova filozofska promišljanja, religijske spoznaje i, dakako, ekonomska znanja, uobličena u njegovoj najnovijoj knjizi sugestivno nazvanoj *Tri eseja*.

Autor Soumitra Sharma, ponajprije ekonomist, a tek onda i filozof društvenih mijena, polazi od ekonomije naglašavajući kako je ekonomija izrazito svestrana disciplina koju možemo promatrati s različitih aspekata, kako s društvenog, tako i s filozofskog, pravnog, institucionalnog, sociološkog, psihološkog, matematičkog pa i u konačnici civilizacijskog. Upravo je ovaj „konačni“ kontekst utjecaja ekonomskog razmišljanja u sferi društvene, filozofske i religijske domene, na papir stavio profesor emeritus Soumitra Sharma. Autor u ovom tekstu vješto barata religijskim i teološkim fenomenima, povijesnim činjenicama, filozofskim misterijima i socio-ekonomskim zasadama društva u jednoj povijesnoj perspektivi s ciljem približavanja problematike razvoja starih civilizacija široj čitalačkoj publici.

Knjiga je napisana na engleskom jeziku i stilom primjerenim širokoj masi koja nema duboko znanje o civilizacijskim promjenama i njezinu utjecaju na život čovjeka. Možda je jedini nedostatak knjige upravo jezik na kojemu je pisana. Naime, knjiga je napisana na engleskom jeziku i to na visokoj razini; upravo zbog toga možemo reći da je šteta što mnogi koje navedene teme budu zanimale, a ne

znaju engleski jezik dovoljno, neće imati mogućnost i privilegiju pročitati ovo iznimno djelo. S druge strane, čitatelju nije potrebno pozadinsko znanje o materiji, već je ideja knjige, čini se po njezinu narativnom karakteru, prepustiti se priči o razvoju ljudske civilizacije. Jednostavan način na koji Sharma prezentira složenu povijesnu priču o ljudskoj povijesti, obojenoj društvenim konfliktima, religijskim različitostima i filozofskim fenomenima, sugerira da je ovo jedna od rijetkih znanstvenih knjiga koja nije personalna patologija autora u jednoj temi. Na 173 stranice, sadržaj je koncizno sistematiziran, primjeren široj čitalačkoj masi i to kako u konceptualnom, tako i u jezičnom smislu, uzimajući o obzir nešto zahtjevnije znanje engleskog jezika. Terminologija kojom se autor služi uobičajena je i sukladna znanstvenom izričaju. Pri pisanju rada, autor je proučio odgovarajuću literaturu, u nekim dijelovima i preekstenzivno, koja je na kraju knjige i adekvatno složena.

Naslov konceptualno sugerira sadržaj knjige, kao materije podijeljene na tri eseja. Iako knjiga posjeduje zanimljiv Predgovor naziva Uputa o značenju i sadržaju civilizacija, stilom pisanja karakterističan za autora, kao i vrlo koncizan tekst u Uvodu, fokus promišljanja angažiran je zapravo u trima esejima. U prvom eseju naziva *Socio-Economic Life in Asian River Civilizations* (Društveno-ekonomski život u civilizacijama uz azijske rijeke), Sharma naracijski opisuje razvoj velikih civilizacija poput one u Mezopotamiji, Indijskoj dolini, Indokini i Kini pri tome nudeći poprilično detaljan uvod u njihovu geografiju, povijest, filozofiju života i dominantnu religiju, ekonomski život i kulturološki ambijent. U drugom eseju, sugestivnog naziva *Humans, their Religion, Gods, Culture, and Art* (Ljudi, njihova religija, bogovi, kultura i umjetnost), autor nastoji prezentirati najvažnija vjerovanja, kulturološka obilježja i božanstva kojima su se nekadašnje civilizacije divile i obožavale ih. Treći esej, pod nazivom *Ancient civilization's Trinity: Religion, Philosophy and Economics* (Religija, filozofija i ekonomija; trojstvo antičkih civilizacija) pokazuje pravu strast autora, u kojem vidimo Sharmin pogled na logička, epistemološka, religijska, društvena, filozofska i ekonomska pitanja u povijesnom kontekstu razvoja ljudskom društva propitujući pri tome trilateralnu vezu (tzv. „Sveto trojstvo“ civilizacija), koja je po njegovim uvjerenjima uvijek bila zapravo veza četiriju elementa (filozofije, religije, ekonomije i znanosti ili tehnologije). Posebice je zanimljiv pristup u definiranju spona između društvenih aktera kroz, kako autor voli istaknuti, „(Ne)sveto trojstvo“ i prikaz odnosa između tih aktera u njihovu stremljenju prema dominaciji gdje Sharma seriozno analizira vezu između filozofskog stajališta „Ja razmišljam“, religijskog dogmatizma „Ja vjerujem“, ekonomske indoktriniranosti „Ja želim“ i znanstvene težnje prema „Ja stvaram“. Kroz dva Priloga na kraju teksta, autor detaljistički daje pregled spona između religije, filozofije i ekonomije kroz sve stare/velike civilizacije što je još jedan zanimljiv dodatak knjizi. Koliko aktualno autor pripovijeda ističe se i sadržaj priloga koji je usko vezan uz kriminal i korupciju u Antici. U konačnici ova znanstveno-stručna knjiga predstavlja fenomenološko-povijesno-filozofski pristup temama koja su se uvijek provlačile kroz egzistencijalno-civilizacijska pitanja i tako može biti zanimljiva široj akademskoj zajednici.

Možemo zaključiti kako je ova knjiga Soumitra Sharme, profesora emeritusa, izvrstan obrazovni materijal koji nudi pregled povijesnih činjenica, filozofskih promišljanja i zanimljivih intelektualnih spoznaja i zaključaka o relevantnim društvenim temama (u povijesti, društvu, religiji, filozofiji, kulturi, ekonomiji i sl.), čime pobuđuje znatiželju i čita se s uživanjem. To je razlog više zašto smatram da bi ova knjiga trebala biti neizostavna u biblioteci svakog ozbiljnog „društvenjaka“, ali i svakog intelektualca koji smatra da će mu promišljanja predstavljena u ovoj knjizi pomoći u vlastitom životnom promišljanju o tome gdje je društvo bilo i kuda to isto društvo ide. Poučeni dosadašnjim pozitivnim iskustvima, tj. kvalitetom dosadašnjih djela intelektualca Soumitra Sharme, možemo očekivati da će se publika pozitivno iznenaditi konciznošću promišljanja u ovom djelu.